

басейнові управління, басейновий відділ, які є територіальними органами Державного агентства рибного господарства України, які діють у складі Держрибагентства України і йому підпорядковуються.

Центральним рівнем публічної адміністрації та суб'єктів публічного управління в галузі рибного господарства безпосередньо є: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державне агентство рибного господарства України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: затв. Указом Президента України від 23 квітня 2011 року № 500/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. - № 31. – Ст. 1326.
2. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: затв. Указом Президента України від 13 квітня 2011 року № 452/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. - № 29. – Ст. 1258.
3. Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: затв. Указом Президента України від 31 травня 2011 року № 634/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. - № 41. – Ст. 1666.
4. Положення Про Державне агентство рибного господарства України: затв. Указом Президента України від від 16 квітня 2011 року N 484/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. - № 13. - Ст. 651.

УДК 347.99: 342.7: 343.121.4

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНАМИ ПРАВА НА ЗАХИСТ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДАХ

Горкава В.В., здобувач

Національний університет державної податкової служби України

У статті автором з'ясовано основні причини виникнення права на захист у світі, проаналізовано становлення та розвиток розвинених країн світу в контексті реалізації громадянами права на захист в адміністративних судах. Зроблено висновок про те, що розглянутий історичний досвід дає можливість сучасним науковцям визначити оптимальний напрям формування та функціонування цього інституту.

Ключові слова: права людини, право на захист, спосіб захисту прав.

Горкавая В.В. ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГРАЖДАНАМИ ПРАВА НА ЗАЩИТУ В АДМИНИСТРАТИВНЫХ СУДАХ / Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Украина

В статье автором выяснены основные причины возникновения права на защиту в мире, проанализированы становление и развитие развитых стран мира в контексте реализации гражданами права на защиту в административных судах. Сделан вывод о том, что, рассмотренный исторический опыт дает возможность современным ученым определить оптимальное направление формирования и функционирования этого института.

Ключевые слова: права человека, право на защиту, способ защиты прав.

Horkava V.V. HISTORICAL ASPECTS OF IMPLEMENTATION OF CITIZENS' RIGHTS OF DEFENSE IN ADMINISTRATIVE COURTS / National university of state tax service of Ukraine, Ukraine

The author defines the main reasons for origin of right on protection in the world and analyzes the generation of developed countries in the context of realization of citizens' right on protection in the administrative courts.

The main reasons for origin of right on protection is concerned with the definite processes of state formation, in particular the development and expansion of influence of public authorities on the social life and increase of public functions. There is the problem of limitation of such expansion which is possible with the means of supervise and control.

The administrative justice is very actual as a mean of protection of citizens' right in the described context because it is concerned with the activity of public authorities. With increase of the officials and complication of their structure the problem of proper control over the public authority and its separate departments appears. Without such control the avoidance of responsibility becomes possible that is unacceptable. There is also the necessity to mention that public authorities that have to control also might make mistakes and use the power ineffective. The solution of the problem was founded in the Ancient Roman Empire. It was the administrative justice that helped to access the activity of the public authority by citizens in the concrete cases and give them the right to present the petition for resolving of their problem. In this way the societal control that is realized in the administrative justice is the mean of avoidance of abuse in the field of the state power. Besides, it is an important index of state development in the vector of democratism and building of civil society because every authority and official has to feel control over their activity, supervision over definition and justice of decision.

The author concludes that the institute of administrative justice has received the proper theoretical, legal and practical basis in the context of state development. The historical experience gives the possibility for modern researchers to define the optimal vector of development of this institute. Of course, it has its own characteristics and traits in every country but the common feature is that the administrative justice has to promote for the prosperity of society, for the effectiveness of legal order and for proper level of legal conscience.

Key words: human rights, right for protection, protective means.

Значну частину життя громадян становлять взаємозв'язок та стосунки з органами держави та органами місцевого самоврядування. Адже саме з діяльністю органів влади ми стикаємося кожен день, вона пронизує всі сфери життя і діяльності суспільства, яке само по собі потребує керівництва і управління, що підпадають під сферу регулювання адміністративного права. У законодавстві нашої країни передбачено і детально регламентовано право осіб на захист, зокрема в державно-владній сфері. Зрозуміло, що ці правові інститути пройшли довгий і нелегкий шлях свого становлення та законодавчого закріплення. Спробуємо його прослідкувати та детально проаналізувати.

Перш за все звернемося до причин виникнення права на захист. Вчені пов'язують їх загалом із певними процесами державотворення, зокрема з розвитком і поширенням впливу державної влади в особі її органів на всі сфери суспільного життя та розширення функцій держави. Виникає проблема стримування цього державного впливу і, насамперед, контролю та нагляду за ним. При цьому називається період XVIII-XIX століття, коли відбувалося піднесення теорії ліберальної демократії, якою було закріплено ідею обмеження державної влади та відповідальності її за свої дії, закріплювався принцип стримувань і противаг гілок влади. Учення про поділ влади нерозривно пов'язано зі здійсненням змагальності і консенсусу різних соціальних груп і політичних інститутів, що виражають їх інтереси, ідеєю захисту індивіда і його природних прав, як центрального елемента політичної системи, правової держави в цілому. Поділ влади є найважливішим засобом її обмеження, а механізми його забезпечення – засобом її самообмеження. У цьому аспекті кожна влада в різний період часу має свої приклади. Так, перші спроби обмеження влади правителів ми знаходимо в державах давньосхідних деспотій. У Єгипті 4-2 тис. до н.е. владу фараона, незважаючи на широту його повноважень, не можна було розглядати як свавільну. Вона стримувалася радою знаті або народними зборами, релігійно-моральними нормами

справедливості і вимогами закону, а політична стабільність і недоторканність трону залежали від того, наскільки успішно фараон служив інтересам пануючих верств суспільства [1].

У свою чергу, у ранньому римському праві переважали дві форми захисту: самозахист і позовний захист, хоча зберігалася апеляція і до сакрального права. Самозахист відрізнявся від самочинства тим, що він визнавався і допускався законом. Формами самозахисту в Стародавньому Римі були необхідна оборона – заподіяння шкоди порушнику в процесі вчинення ним протиправних дій і крайня необхідність – заподіяння шкоди сторонній особі з метою самому уникнути небезпеки, за умови, що завдано шкоду меншу, ніж та, що загрожувала. Однак більш характерною формою захисту був судовий захист. Для захисту прав окремих громадян можливим було вчинення позову – так званого позовного захисту [2]. Крім судового існували й суто адміністративні форми захисту прав від правопорушень, що ґрунтувалися на владі, наданій магістратам (*impregium*). Поміж них розрізняли інтердикти, стипуляції, введення у володіння і поновлення в первісному стані.

Власне кажучи, Стародавній Рим є не єдиною державою, до якої ми звернемося в пошуках витоків права на адміністративний захист. Надалі розглянемо держави, ближчі в історичному плані до сьогодення. Варто зазначити, що більшість дослідників адміністративної юстиції, її становлення та правових засад регулювання аналізують досвід та існування цих систем саме у Франції та Німеччині. Вибір саме цих двох країн ґрунтується на тому, що існуючі в них моделі адміністративної юстиції є класичними та типовими для країн романо-германського типу правових систем. Ю.В. Георгієвський у своїй статті «Адміністративна юстиція в аспекті забезпечення законності в державному управлінні» зазначає, що моделям адміністративної юстиції континентальних держав властива спеціальна система адміністративних судів, які створені для розгляду адміністративних спорів [3]. Ця система діє відокремлено від системи загальних судів, Конституційного суду, господарських судів. Тому в такому випадку ці суди формально незалежні від адміністративних органів, або перебувають у відносному підпорядкуванні цим органам.

Яскравим прикладом розвитку права на захист є Франція – країна з найдавнішою історією існування спеціалізованих юрисдикційних органів у галузі адміністративної юстиції. Франція визнана батьківщиною власне адміністративного права, яке виокремилася в самостійну галузь за часів правління Наполеона. Ще з кінця XVII ст. у Франції існувало два принципи судової діяльності, згідно з якими суддям заборонялося оцінювати конституційність законів та втручатися в діяльність органів управління. У подальшому дія другого принципу була значно ослаблена у зв'язку зі створенням адміністративної юстиції, а перший діє і понині. Французька система адміністративної юстиції, котра визнається класичною, характеризується наявністю спеціальних судових органів (адміністративних судів), що займаються розглядом і розв'язанням лише спорів за позовами громадян до органів управління. Французька адміністративна юстиція є самостійною гілкою судової влади, метою якої є регулювання конфліктів між громадянами і органами державного управління або між самими органами і установами, а також прийняття рішень, що ґрунтуються на нормах адміністративного права (Г. Бребан) [4, 30]. Як вже зазначалось, адміністративна юстиція у Франції бере свій початок з правління Наполеона, а саме – створення ним у 1799 році Державної Ради, а в подальшому – рад префектур, яким поступово передалися судові повноваження. Історично Державна Рада створювалась як дорадчий орган при урядові, котрому було надано законодавчі повноваження. Потім вона починає виконувати управлінські функції і розв'язувати скарги приватних осіб на дії органів управління. Таким чином, він розвивався поступово як повноцінний судовий орган. Сьогодні Державна Рада виконує обидві функції – суду та консультативного органу. При цьому

вона є одночасно судом першої інстанції, апеляційною та касаційною інстанцією по відношенню до рішень адміністративних трибуналів. Її створення історично пояснюється необхідністю існування в країні органу, який би міг контролювати дії органів державної влади.

Взагалі, досліджуючи сутність французького адміністративного судочинства, можна побачити, що зміст цього інституту базується на історико-політичних подіях у цій державі та її розвитку. Вперше утворений для розгляду скарг на державні органи у Франції та й у цілому світі в революційні роки Першої імперії інститут адміністративних судів створив непорозуміння та всезагальні спори в суспільстві. Існування такого інституту найбільш активно заперечували консервативно налаштовані судді, які отримали освіту за часів, коли судам було заборонено контролювати діяльність органів державного управління. Прихильники адміністративної юстиції, у свою чергу, доводили, що адміністративні суди необхідні й можуть працювати незалежно від загальних судів, тому що сфера управління, яка утворює предмет діяльності цих судів, є цілісно особливою, спеціальною сферою, несхожою на карно-правовий та цивільно-правовий спектр правовідносин, оскільки в її основу покладені взаємовідносини правового характеру між громадянином та державним органом управління. Якщо порівняти юрисдикційні повноваження адміністративних судів, що існували у Франції в XVII-XVIII столітті і сучасні повноваження, то варто відмітити посилення спеціалізації судової юрисдикції. До компетенції адміністративних судів віднесені всі адміністративні спори за невеликими винятками, які встановлюються спеціальними законами.

Слід зазначити, що доктрина адміністративної юстиції у Франції протягом тривалого часу передбачала визначення сутності адміністративних органів не лише як органів, що розглядають скарги на дії адміністрацій та надають оцінку законності їх дій, а й органів управління, що активно реалізують різні адміністративні управлінські функції. Згодом доктринальні положення зазнали змін, і сучасне розуміння сутності органів, які виконують функції адміністративної юстиції, передбачає визнання судових установ, що приймають судові акти та судові рішення окремо від органів управління, які приймають та становлять компетенцію судових установ, які належать до адміністративної юстиції, хоча, певною мірою, у здійсненні контролю беруть участь і загальні суди [5, 63].

У свою чергу, у Німеччині розрізняються поняття адміністративного права в широкому та вузькому розумінні. У широкому – це сума таких правових приписів, котрі організують управління або повинні брати участь у його здійсненні. У вузькому – це сукупність писаних та неписаних правових приписів публічного права, які або конституують державне управління в організаційному сенсі, або прямо і безпосередньо регулюють діяльність органів державного управління (за винятком норм конституційного та адміністративно-процесуального права).

Вченими виокремлювалися такі особливості функціонування інституту адміністративної юстиції в Німеччині. По-перше, його діяльність мала яскраво виражений інстанційний характер. Таких інстанцій, як правило, три, при цьому нижчі інстанції були й органами активного управління. По-друге, комплектування складу нижчих інстанцій органів адміністративної юстиції зі службовців та вибраних від населення осіб не було гарантією незалежності від керівництва адміністративного органу, і, таким чином, була відсутня незалежність тих, хто розглядав спори у сфері публічно-правових відносин. Повною мірою були незалежні лише вищі інстанції. Наявність вибраних від населення осіб вносило деструктивний елемент до системи адміністративної юстиції внаслідок непрофесіоналізму. По-третє, і ця особливість відрізняє адміністративну юстицію в Німеччині від інших держав, найбільший розвиток процесуальних форм розгляду справ. Більшою мірою зазначене було відображено в адміністративному процесі в Пруссії, де

були застосовані принципи цивільного процесу: гласність, усність, змагальність, чітке визначення ролі сторони в процесі [6].

Отже, поняття адміністративного права тісно пов'язане з поняттям державного (або публічного) управління, тому адміністративне право вважають у Німеччині правом публічного управління. Засновник німецької школи адміністративного права Отто Майєр під публічним управлінням розумів діяльність держави із здійснення її цілей, за винятком законодавства та судочинства. На думку німецьких адміністративістів, адміністративне право не можна вивчати, не досліджуючи паралельно теорію публічного управління.

Загалом, адміністративна юстиція в Німеччині почала формуватися на початку XIX ст. Розмежування права на приватне і публічне призвело, з одного боку, до обмеження компетенції (підсудності) звичайних судів, а з іншого – до виникнення адміністративної юстиції, тобто органів контролю за управлінням. Зразком для наслідування став французький досвід здійснення такого контролю через Державну Раду.

Німецьке адміністративне судочинство того часу функціонувало за принципом, згідно з яким компетенція адміністративних судів обмежувалася конкретним переліком спорів. Такий стан зберігався до кінця Другої світової війни, коли до законодавства Німеччини було введено генеральне застереження, за яким можна було оскаржити в адміністративному суді будь-який адміністративний акт.

На відміну від французької системи, для якої характерне, насамперед, здійснення судом об'єктивного контролю щодо норм, що застосовуються, німецька адміністративна юстиція створена для забезпечення, передусім, судового захисту прав громадян. Адміністративна юстиція визначається як правосуддя (судочинство) з питань публічного управління, що не збігаються з підсудністю конституційних судів.

Систему адміністративних судів Німеччини становлять Федеральний адміністративний суд, вищі адміністративні суди й адміністративні суди федеральних земель. Адміністративні суди земель є судами першої інстанції, Вищі адміністративні суди – апеляційною інстанцією. Касаційною інстанцією виступає Федеральний адміністративний суд.

До середини XIX ст. у науковій думці Німеччини панували два основні підходи щодо сутності адміністративної юстиції. Представники одного з них відстоювали переваги судової влади, а іншого – висували інші гарантії, поряд з інститутом адміністративної юстиції. У 60-70-х рр. XIX ст. були засновані адміністративні суди в Бадені та Пруссії, чим було закладено підґрунтя німецької системи судового перегляду адміністративних дій. Компетенція адміністративних судів характеризувалася деяким дуалізмом: з одного боку, вони вирішували не лише справи, пов'язані із спорами в галузі управління, з іншого – самі являли собою органи управління. До складу адміністративних судів входили змішані колегії, які склалися частково з осіб, що обиралися місцевими органами влади, частково – з тих, що призначалися владою, у тому числі королем. Вищий адміністративний суд був відокремлений від управління і вирішував тільки судові справи. До його складу входили голова суду та радники. Цікавими були вимоги до фахового рівня членів Вищого адміністративного суду. Одна половина тих, хто входив до складу, повинна була мати юридичну освіту і досвід роботи в судових установах, а інша – досвід роботи в адміністративних. Усі вони призначалися довічно королем, потім імператором. Вищий адміністративний суд був апеляційною і ревізійною інстанцією стосовно остаточних рішень окружних комітетів і водночас сам розбирав найважливіші з юридичної і політичної точок зору скарги. Проведення в усіх адміністративних судах Пруссії було публічним, усним і змагальним.

Німецькі вчені, які досліджують проблеми адміністративного судочинства, зазначають, що цей інститут покликаний виконувати в німецькій правовій системі багато важливих функцій, у т.ч. вирішувати правові конфлікти та забезпечувати громадянам захист їх суб'єктивних публічних прав. Крім того, діяльність цієї ланки судової системи сприяє забезпеченню об'єктивного права, вона гарантує єдність правозастосовної практики в цій країні. У Німеччині розвиток адміністративної юстиції та принципи її функціонування регулюються Законом про адміністративні суди, в якому детально регламентується організація судових органів, правовий статус суддів, судове управління, процедура розгляду адміністративних справ, оскарження судових рішень, їх виконання та низка інших питань. Німецькі автори високо оцінюють діяльність адміністративних судів (не лише в сенсі застосування діючого права, а й відносно впливу їх на всю законотворчість). Г. Ресс зазначає, що, вирішуючи конкретні індивідуальні спори, органи адміністративної юстиції заповнюють таким чином прогалини правового регулювання у сфері державного управління [7].

Для більш повного аналізу становлення адміністративної юстиції напевно слід розглянути представника і англосаксонської правової сім'ї. Найвдалішим прикладом, мабуть, буде Велика Британія.

Особливості адміністративного права Великої Британії зумовлені характером правової системи, що належить до англосаксонської правової сім'ї, а саме пануванням звичаїв і судових прецедентів, відсутністю дуалізму (тобто поділу на публічну і приватну частини) права, розмитістю поняття галузі права.

Адміністративне право у Великій Британії досить тривалий час вважалося частиною конституційного права і лише на початку ХХ століття виділився комплекс норм, що регулюють організацію та діяльність адміністрації. Серед конституційних законів особливе значення для адміністративного права мають Хабеас корпус акт 1679 р. та Білль про права 1689 р. Ці закони зобов'язують адміністрацію поважати та дотримувати права громадян на життя, свободу і власність. До звичайних законів належать закони про місцеве самоврядування, про акти делегованого законодавства, про діяльність та організацію адміністративної юстиції, про позови до корони [8].

Досить велике значення мають і сьогодні звичаї, з котрих адміністрація бере низку своїх повноважень. І, нарешті, основним джерелом є судовий прецедент – припис права, що сформульований судами в процесі розв'язання справ за скаргами приватних осіб на неправомірні дії адміністрації. У Великій Британії майже до кінця ХІХ ст. розгалуженої державної служби не існувало. Чинником цього було поширення купівлі та продажу посад особами, що мали королівські патенти, фактично на засадах приватної власності. Державні посади надавались у порядку “патронату” або “купівлі синекур”, не було системи конкурсів та іспитів. Головним чинником формування постійної державної служби стала реформа, проведена в другій половині ХІХ ст., якою було скасовано систему патронату та запроваджено проведення конкурсних іспитів при зарахуванні на посаду. Співробітники різних департаментів об'єднувалися в єдину державну службу [9]. Для них встановлювалися єдині правила набору, оплати праці, просування по службі, призначення пенсій. Очолив усю систему державної служби спеціальний орган управління – Комісія державної (цивільної) служби. Загалом англосаксонська система адміністративної юстиції виходить із доктрини рівності всіх посадових осіб перед судом і неприпустимості вилучення чиновників з-під юрисдикції тих самих судів, з якими мають справи й усі інші громадяни. Тому адміністративні спори між громадянами та органами управління (у межах здійснення судового контролю за адміністрацією) розглядають звичайні суди загальної юрисдикції.

Однак поряд із загальними (звичайними) судами у Великій Британії існує також низка органів, що виконують судові функції, хоч і мають вторинне, похідне значення

порівняно з ними. Вони називаються трибуналами, або квазісудовими органами, тому що здійснюють так зване спеціальне правосуддя. Появою трибуналів, а отже, запровадженням подібної своєрідної адміністративної юстиції, Велика Британія завдячує Закону про трибунали та розслідування, прийнятому 1958 р., котрим створено єдине правове підґрунтя для функціонування квазісудових органів, що розглядають адміністративні спори [7]. Цим же законом запроваджено постійно діючу Раду по трибуналах як наглядово-консультативний орган у системі виконавчої влади. Загалом же британське адміністративне право протягом останніх років зазнало помітних змін і стало ближчим до континентально-європейських уявлень про адміністративне право. Про це свідчить і створення в 60 – 70-і роки минулого століття адміністративних трибуналів, і вплив загальноєвропейських стандартів як на галузь адміністративного права в цілому, так і на окремі її частини. Принциповим для сучасного адміністративного права Великої Британії залишається контроль загального суду за адміністративними рішеннями за допомогою публічно-правових засобів захисту.

Отже, на підставі вказаного вище, можна зробити такі висновки. Адміністративна юстиція як спосіб захисту прав громадян набуває все більшої актуальності в наш час. Це зумовлено перш за все тим, що вона пов'язана з діяльністю владних органів. Зі зростанням їх чисельності та ускладненістю структури виникає проблема належного контролю за державним органом у цілому, так і його конкретними ланками. Адже завдяки цій диференціації та розгалуженості певні посадовці можуть легко уникати відповідальності. Зрозуміло, що цього ніяк не можна допустити. Але органи держави, на які покладені функції контролю, з одного боку, не можуть прослідкувати за діяльністю всіх посадових осіб та органів, а, з іншого, і самі не застраховані від здійснення помилок та службової недбалості. Для запобігання таких випадків і був запроваджений ще в Стародавньому Римі інститут адміністративної юстиції. Сутність його полягала перш за все в тому, що громадяни, як ніхто краще, могли дати відповідну характеристику та належно оцінити діяльність органів держави, і в разі скоєння порушень із боку цих органів звернутися з клопотанням про вирішення цієї проблеми. Отже, громадяни, як учасники подій, могли визначати як ефективність роботи конкретного органу, так і належне виконання покладених на них функцій та завдань. Крім того, громадський контроль, який знаходить свій вияв в адміністративній юстиції, є засобом запобігання свавіллям влади та її узурпації. Необхідно зазначити, що це є важливим показником розвитку держави в напрямі демократизму та формуванні громадянського суспільства. Адже кожний орган, кожний посадовець повинен відчувати контроль за його роботою, нагляд за чіткістю і справедливістю прийнятих рішень. За такий тривалий час розвитку держави інститут адміністративної юстиції знайшов належну теоретичну, правову та практичну базу. Відповідний історичний досвід дає можливість сучасним науковцям визначити оптимальний напрям формування та функціонування цього інституту. Звичайно в кожній країні він має свої особливості й характерні риси, але спільним залишається те, що він покликаний служити благу та процвітанню суспільства, забезпечувати та підтримувати належний правопорядок і формувати у свідомості громадян думку про те, що, насамперед, вони є джерелом і законним носієм влади в державі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія та світовий досвід реалізації громадянами права на захист засобами адміністративної юстиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uchil.net/?cm=36767>
2. Агафонов С.А. Римське право: навч.-метод. посіб. [для самост. вивч. дисципліни] / С.А. Агафонов. – К.: КНЕУ, 2005. – 143 с.

3. Георгієвський Ю.В. Адміністративна юстиція: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ю.В. Георгієвський. – Х., 2004. – 19 с.
4. Ги Брэбан. Французское административное право / Ги Брэбан; пер. с франц. Д.И. Васильева и В.Д. Карповича; под. ред. С.В. Боботова. – М.: Прогресс, 1988. – 488 с.
5. Вовк П.В. Захист прав, свобод та інтересів громадян в адміністративних судах першої інстанції: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Вовк Павло В'ячеславович. – Одеса, 2009. – 202 с.
6. Административная юстиция и административный процесс: исторический и зарубежный опыт [Электронный ресурс] // Юридические услуги Online. – Режим доступа: <http://www.yurist-online.com/uslugi/yuristam/literatura/admin-proces/23.php>.
7. Административное право зарубежных стран: [учебник для вузов] / под ред. А.Н. Козырина и М.А. Штатиной. – М.: Спарк, 2003. – 464 с.
8. Історія та світовий досвід реалізації громадянами права на захист засобами адміністративної юстиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uchil.net/?cm=36767>
9. Опыт отдельных стран в создании административных судов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://old.kpfu.ru/infres/homyakov/h4.htm>

УДК 342.53

КОМПЕТЕНЦІЯ МІНІСТЕРСТВА ДОХОДІВ І ЗБОРІВ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ МИТНОЇ СПРАВИ

Іванов О.В., здобувач

Академія митної служби України

У статті аналізується компетенція Міністерства доходів і зборів України як суб'єкта адміністративно-правового регулювання митної справи в Україні. Автор досліджує нормативно-правові акти, що визначають компетенцію Міністерства доходів і зборів України. На основі норм компетенційних правових актів визначається місце, роль, призначення Міністерства доходів і зборів України в системі органів виконавчої влади України, з'ясовуються функції, завдання, повноваження міністерства в галузі митної справи. Автор визначає місце Міністерства доходів і зборів України в системі органів адміністративно-правового регулювання галузі митної справи.

Ключові слова: Міністерство доходів і зборів України, компетенція, повноваження, завдання, правове забезпечення, митна справа.

Иванов А.В. КОМПЕТЕНЦИЯ МИНИСТЕРСТВА ДОХОДОВ И СБОРОВ УКРАИНЫ В ОБЛАСТИ ТАМОЖЕННОГО ДЕЛА / Академия таможенной службы Украины, Украина
В статье анализируется компетенция Министерства доходов и сборов Украины как субъекта административно-правового регулирования таможенного дела в Украине. Автор исследует нормативно-правовые акты, которые определяют компетенцию Министерства доходов и сборов Украины. На основании норм компетенционных правовых актов определяется место, роль, назначение Министерства доходов и сборов Украины в системе органов исполнительной власти Украины, а также функции, задачи, полномочия министерства в